

Phẩm 8: QUÁN VỀ TÁC, TÁC GIẢ (Gồm 12 kệ)

Hỏi: Hiện có tác nghiệp, tác giả và sự vật được tạo tác, ba việc ấy hòa hợp nên có quả báo. Thế nên có tác nghiệp và tác giả thật?

Đáp: Ở trên kia trong mỗi phẩm đã phá bỏ hết thấy pháp không còn pháp nào, như phá bỏ ba tướng. Ba tướng không có nên không có pháp hữu vi, pháp hữu vi không có nên không có pháp vô vi. Pháp hữu vi, vô vi không có nên hết thấy pháp đều không, không có tác nghiệp và tác giả. Nếu là pháp hữu vi, thì đối với hữu vi đã phá, nếu nó là pháp vô vi, thì đối với vô vi đã phá, không nên hỏi nữa. Song tâm chấp trước của ông quá sâu, còn muốn hỏi nữa, nên tôi sẽ nói tiếp.

Kệ 1:

*Quyết định có tác giả
Không tạo nghiệp quyết định
Quyết định không tác giả
Không tạo nghiệp bất định.*

Nếu trước đã quyết định có tác giả, tức là đã quyết định có tác nghiệp, thì không thể có tạo tác. Nếu trước đã quyết định không có tác giả, tức đã quyết định không có tác nghiệp, thì cũng không thể tạo tác. Vì sao?

Kệ 2:

*Nghiệp định không tạo tác
Nghiệp ấy không tác giả
Tác giả định không tạo
Tác giả không tác nghiệp.*

Nếu trước đã quyết định có tác nghiệp rồi, thì không cần phải có tác giả, lại tách lìa tác giả, vẫn có tác nghiệp, như vậy không đúng. Nếu trước quyết định có tác giả, thì không thể lại phải có tác nghiệp, lại tách lìa tác nghiệp vẫn có tác giả, như vậy không đúng. Thế nên trước đã quyết định có tác giả, đã quyết định có tác nghiệp, thì không thể có tạo tác, trước không quyết định có tác giả, không quyết định có tác nghiệp cũng không thể có tạo tác. Vì sao? Vì xưa nay vốn không có. Có tác giả, có nghiệp còn không thể tạo tác, huống gì không có tác giả, không có tác nghiệp.

Lại nữa,

Kệ 3:

Nếu định có tác giả

*Cũng định có tác nghiệp
Thì tác giả tác nghiệp
Tức rơi vào không nhân.*

Nếu trước quyết định có tác giả, quyết định có tác nghiệp, mà ông cho tác giả có tạo tác, tức là không có nhân duyên, lia tác nghiệp có tác giả, lia tác giả có tác nghiệp, như vậy là không do nhân duyên mà có.

Hỏi: Nếu không do nhân duyên mà có tác giả có tác nghiệp thì có lỗi gì?

Đáp:

Kệ 4:

*Nếu rơi vào không nhân
Thì không nhân không quả
Không tạo tác, tác giả
Không có pháp tạo tác.*

Kệ 5:

*Nếu không pháp tạo tác
Thì không có tội phước
Vì tội phước đều không
Quả tội phước cũng không.*

Kệ 6:

*Không quả báo tội phước
Cũng không có Niết-bàn
Các việc đã tạo tác
Rỗng không, không có quả.*

Nếu rơi vào tà kiến chấp không nhân, cho tất cả pháp không nhân không quả. Pháp sinh ra pháp khác gọi là nhân, pháp được sinh ra gọi là quả. Nhân và quả không có nên không có tác nghiệp, không có tác giả, cũng không có pháp được tạo tác, cũng không có tội phước, tội phước không có nên cũng không có quả báo tội phước và đạo Đại Niết-bàn. Thế nên không thể từ không nhân sinh ra.

Hỏi: Nếu tác giả bất định (không thật có) mà tạo nghiệp bất định, có lỗi gì?

Đáp: Một sự không có còn không thể tạo nghiệp, huống gì cả hai (tác giả và tác nghiệp) đều không có, ví như người biến hóa dùng hư không làm nhà, chỉ có ngôn thuyết, chứ tác giả không có mà tác nghiệp cũng không có.

Hỏi: Nếu không có tác giả không có tác nghiệp nên không thể có vật tạo tác, còn nay có tác giả có tác nghiệp, thì có thể có tạo tác?

Đáp:

Kệ 7:

*Tác giả định, bất định
Không thể tạo hai nghiệp
Tương có, không chống trái
Một rồi không có hai.*

Tác giả quyết định (thật có) và không quyết định (không thật có), không thể làm hai nghiệp là quyết định và không quyết định. Vì sao? Vì quyết định có và quyết định không có trái nhau, ở một chỗ không thể có hai. Có là quyết định, không có là không quyết định, một người chỉ làm một việc, chứ làm sao một người mà làm cả hai nghiệp quyết định có và quyết định không có được.

Lại nữa,

Kệ 8:

*Có chẳng làm thành không
Không chẳng tạo thành có
Nếu có tác, tác giả
Lỗi ấy trước đã nói.*

Nếu có tác giả mà không có tác nghiệp thì đâu có thể làm gì, nếu không có tác giả mà có tác nghiệp, thì cũng không thể làm gì. Vì sao? Vì như trước nói, có tác giả, nhưng nếu trước đã có tác nghiệp rồi thì tác giả còn làm được gì, nhưng nếu không có tác nghiệp, thì tác giả làm sao làm được. Như vậy thì phá cả nhân duyên tội phước quả báo. Thế nên trong kệ nói: Có tác giả không thể tạo thành nghiệp bất định, không có tác giả không thể tạo thành nghiệp định. Nếu có tác nghiệp và tác giả, thì lỗi ấy như trước đã nói.

Lại nữa,

Kệ 9:

*Tác giả chẳng tạo định (nghiệp)
Cũng chẳng tạo bất định
Và cả nghiệp định, bất định
Lỗi ấy trước đã nói.*

Nghiệp định đã bị phá, nghiệp bất định cũng bị phá, nghiệp định bất định cũng đã bị phá, nay muốn phá hết cùng trong một lúc cho nên nói kệ. Thế nên tác giả không thể tạo ba thứ nghiệp, nay ba thứ tác giả cũng không thể tạo tác nghiệp. Vì sao?

Kệ 10:

Tác giả định, bất định

*Cũng định cũng không định
Không thể tạo tác nghiệp
Lỗi ấy trước đã nói.*

Tác giả quyết định có, không quyết định có, cũng quyết định cũng không quyết định có, không thể tạo tác nghiệp. Vì sao? Vì lý do của ba thứ lỗi như trước. Trong đây nên nói, như vậy khắp mọi nơi tìm tác giả và tác nghiệp đều không thể có được.

Hỏi: Nếu nói không có tác nghiệp, không có tác giả, thì bị rơi kiến chấp không nhân?

Đáp: Nghiệp từ các duyên sinh, giả gọi là có, mà không có tự tánh quyết định như lời ông nói. Vì sao?

Kệ 11:

*Nhân nghiệp có tác giả
Nhân tác giả có nghiệp
Nghĩa thành nghiệp như vậy
Không còn việc gì khác.*

Nghiệp trước không có (tự tánh) quyết định, nhân người ta khởi động tạo nghiệp, nhân nghiệp mà có tác giả. Tác giả cũng không có (tự tánh) quyết định, nhân có tạo tác nghiệp mà gọi là tác giả. Hai việc ấy hòa hợp nên thành tác nghiệp và tác giả. Nếu nó hòa hợp mà có như vậy, thì không có tự tánh, vì không có tự tánh nên “không”, không thì không sinh, chỉ tùy theo kẻ phàm phu nhớ tướng phân biệt nên nói có tác nghiệp, có tác giả, chứ trong đệ nhất nghĩa không có tác nghiệp, không có tác giả.

Lại nữa,

Kệ 12:

*Như phá tác, tác giả
Thọ, thọ giả cũng vậy
Và tất cả các pháp
Cũng nên phá như vậy.*

Như tác nghiệp và tác giả không được lìa nhau, vì không lìa nhau nên không quyết định, không quyết định nên không có tự tánh. Lãnh thọ và người lãnh thọ cũng vậy. Lãnh thọ là thân năm ấm, người lãnh thọ là người. Như vậy, lìa người không có năm ấm, lìa năm ấm không có người, chỉ do các duyên sinh. Giống như lãnh thọ và người lãnh thọ, tất cả pháp khác cũng đều bác bỏ như vậy.

Phẩm 9: QUÁN VỀ BẢN TRỤ
(Gồm 12 kệ)

Hỏi: Có người nói:

Kệ 1:

*Các căn như mắt, mũi...
Các pháp như khổ, vui...
Ai có việc như vậy
Thì gọi là bản trụ.*

Kệ 2:

*Nếu không có bản trụ
Thì ai sở hữu mắt...
Vì vậy cho nên biết
Trước đã có bản trụ.*

Các căn mắt, tai, mũi, lưỡi, thân mạng, gọi là các căn mắt, tai v.v... cảm thọ khổ, cảm thọ vui, cảm thọ chẳng khổ chẳng vui, và các tâm, tâm sở tướng, tứ, ức niệm v.v... gọi là pháp khổ vui. Có luận sư nói, trước khi chưa có mắt tai v.v... phải có bản trụ (tức thần ngã, ngã), nhân bản trụ ấy, các căn mắt tai v.v... mới được tăng trưởng, nếu không có bản trụ, thì thân và các căn mắt tai nhân đâu mà sinh ra và được tăng trưởng?

Đáp:

Kệ 3:

*Nếu lia các căn nhãn...
Và các pháp khổ, lạc...
Trước đã có bản trụ
Lấy gì để biết được?*

Nếu lia các căn mắt, tai v.v... các pháp khổ vui v.v... mà trước đã có sẵn bản trụ, thì lấy gì nói được, lấy gì biết được. Các pháp bên ngoài như bình, như áo v.v... lấy mắt v.v... để biết được, các pháp bên trong lấy khổ vui để biết được. Như trong kinh nói, hủy hoại là tướng của sắc, có khả năng cảm thọ là tướng của thọ, có khả năng nhận biết là tướng của thức. Ông nói lia mắt, tai và khổ, vui, trước đã có sẵn bản trụ, thì lấy gì biết được để nói có cái bản trụ ấy.

Hỏi: Có luận sư nói: hơi thở ra vào, xem, nhìn, mạng sống, tư duy, khổ, vui, ghét, yêu, động phát v.v... đó là tướng trạng của thần ngã (bản trụ), nếu không có thần ngã thì làm sao có tướng hơi thở ra vào v.v... Thế nên, nên biết lia các căn mắt, tai, các pháp, khổ, vui, trước đã có

sẵn bản trụ?

Đáp: Thần ngã ấy nếu có, thì phải ở trong thân, như cột trụ ở giữa các bức vách, nếu ở ngoài thân thì như người mặc áo giáp. Lại nếu ở trong thân thì không thể hủy hoại, vì có thần ngã thường trú trong nó, nhưng sự thật không đúng, thế nên nói thần ngã ở trong thân chỉ là lời nói hư dối không thật. Nếu thần ngã ở ngoài thân, bao che thân như áo giáp, thì thân không có thể còn thấy gì, vì thần ngã đã che kín chặt toàn thân, và thân cũng không thể bị hủy hoại. Song nay thấy đúng là thân bị hủy hoại. Thế nên, nên biết lia khổ vui, mất tai, trước đó không có gì khác. Nếu cho khi cắt tay, thần ngã co rút vào trong, không thể cắt được, khi cắt đầu, thần ngã co rút vào trong không thể chết, nhưng sự thật có chết. Thế nên biết lia khổ vui mà trước đó có sẵn thần ngã, chỉ là lời nói hư dối không thật.

Lại nữa, nếu nói “thân lớn thì thần ngã lớn, thân nhỏ thì thần ngã nhỏ, như đèn lớn thì ánh sáng lớn, đèn nhỏ thì ánh sáng nhỏ”, như vậy là thần ngã tùy thuộc theo thân vô thường chứ không thể thường được. Nếu tùy thuộc theo thân vậy khi thân không có thì thần ngã cũng không có, như đèn tắt thì ánh sáng mất. Nếu thần ngã vô thường thì đồng với mất tai, khổ vui, vô thường. Thế nên, nên biết lia mất, tai trước đã không có thần ngã riêng biệt.

Lại nữa, như người bị bệnh phong cuồng không được tự tại, việc không nên làm mà làm, nếu có thần ngã làm chủ trong người ấy, thì cơ sao nói người ấy không được tự tại. Nếu bệnh phong cuồng không làm xúc não thần ngã, thì có thể lia thần ngã vẫn có sự tạo tác riêng, mỗi mỗi suy tìm như vậy, thấy lia các căn mất tai v.v..., các pháp khổ vui v.v..., trước không có sẵn bản trụ. Nếu quả quyết “lia các căn mất tai v.v..., các pháp khổ vui v.v... trước đã có sẵn bản trụ” thì việc ấy không thể có. Vì sao?

Kệ 4:

*Nếu lia căn mất tai
Mà sắc có bản trụ
Thì xa lia bản trụ
Cũng có căn mất tai.*

Nếu lia các căn mất tai v.v..., các pháp khổ vui v.v... trước đã có sẵn bản trụ, thì cũng có thể lia bản trụ có các căn mất tai v.v..., các pháp khổ vui v.v...

Hỏi: Hai việc ấy lia khỏi nhau có thể được, chỉ cần có bản trụ?

Đáp:

Kệ 5:

*Do pháp biết có người
Do người biết có pháp
Lìa pháp sao có người
Lìa người sao có pháp.*

Pháp là mắt tai, khổ vui v.v... người là bản trụ, ông cho do có pháp nên biết có người, do có người nên biết có pháp, nay lìa pháp là mắt tai, thì đâu có người, lìa người thì đâu có pháp mắt tai v.v...

Lại nữa,

Kệ 6:

*Tất cả căn mắt tai...
Thật không có bản trụ
Các căn tai vân vân
Phân biệt tướng khác nhau.*

Nơi các căn mắt tai v.v..., các pháp vui khổ v.v..., thật không có bản trụ, chỉ do mắt duyên sắc sinh ra nhãn thức, vì nhân duyên hòa hợp mà các căn mắt tai v.v... có sự hay biết, chứ không phải do bản trụ mà hay biết. Thế nên trong kệ nói, các căn mắt tai v.v... thật không có bản trụ. Các căn mắt tai v.v... mỗi mỗi tự có khả năng phân biệt nhận biết.

Hỏi:

Kệ 7:

*Các căn như mắt, tai...
Nếu không có bản trụ
Thì sao các căn ấy
Có thể biết các trần.*

Nếu các căn mắt tai, các pháp vui khổ, không có bản trụ, vậy mỗi căn làm sao có thể biết trần cảnh? Vì các căn mắt tai không có tư duy, không có sự hiểu biết, mà thật ra có biết trần cảnh. Vậy nên biết lìa các căn mắt tai v.v... còn có cái có khả năng nhận biết trần cảnh?

Đáp: Nếu như vậy là trong mỗi căn đều có mỗi cái nhận biết, hay chỉ một cái nhận biết ở trong các căn. Cả hai đều có lỗi. Vì sao?

Kệ 8:

*Cái thấy là cái nghe
Cái nghe là cái thọ
Các căn đều như thế
Thì mới có bản trụ.*

Nếu thấy tức là nghe, nghe tức là cảm thọ, thì là một thân ngã. Như vậy các căn mắt tai v.v... phải trước đã có bản trụ. Đối với sắc,

tiếng, mùi, vị, không có biết cái nhất định, hoặc có thể dùng mắt nghe tiếng, như người ở giữa sáu hướng, tùy ý thấy nghe. Nếu nghe và thấy là một thì đối với các căn mắt tai v.v..., đều tùy ý thấy nghe. Nhưng việc ấy không đúng.

Kệ 9:

*Nếu thấy, nghe đều khác
Người thọ nhận cũng khác
Khi thấy có thể nghe
Như vậy nhiều thân ngã.*

Hoặc thấy, nghe, cảm thọ khác nhau, hoặc khi thấy cũng có thể nghe. Vì sao? Vì lia cái thấy mà có cái nghe, như vậy thân ngã ở trong mũi, lưỡi, thân phải hành động cùng trong một lúc. Nếu như vậy thì người chỉ có một mà thân ngã có nhiều, vì các căn cùng lúc nhận biết các trần cảnh. Nhưng thật không phải như vậy. Thế nên thấy, nghe và cảm thọ không thể có tác dụng cùng một lần với nhau.

Lại nữa,

Kệ 10:

*Các căn mắt, tai, mũi...
Các thọ như khổ, lạc...
Chúng từ các đại sinh
Các đại không thân ngã.*

Nếu người nói lia các căn mắt tai v.v... các pháp khổ vui v.v... mà riêng có bản trụ thì việc này trước đã bác bỏ. Chính bốn đại làm đối tượng nhân mà có mắt tai v.v..., nhưng trong bốn đại ấy cũng không có bản trụ.

Hỏi: Nếu các căn mắt tai v.v... các pháp khổ vui v.v... không có bản trụ thì có thể được, nhưng các căn mắt tai v.v..., các pháp khổ vui v.v... phải có?

Đáp:

Kệ 11:

*Nếu các căn mắt tai...
Các pháp như khổ, vui...
Mà không có bản trụ...
Thì mắt... cũng không có.*

Nếu các pháp mắt tai, khổ, vui không có bản trụ, thì ai có các căn mắt tai ấy, duyên vào đâu mà có? Thế nên mắt tai v.v... cũng không có.

Lại nữa,

Kệ 12:

*Mắt, tai không bản trụ
Nay, mai cũng vẫn không
Vì ba đời không có
Không có, không phân biệt.*

Tư duy suy tìm bản trụ ở nơi mất tai v.v... trước không có, nay không có, sau cũng không có. Nếu cả ba đời không có, tức là không sinh tịch diệt, không nên vấn nạn: Nếu không có bản trụ thì làm sao có các căn mất tai v.v...

Hỏi đáp như vậy thì chấm dứt hý luận, hý luận chấm dứt, nên các pháp đều không.
